

ความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก
โครงการหลวงหนองหอย อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

- Knowledge and Practce of Farmers Producing Organic Vegetables
Who Were Members and Those Who Not Members of Nonghoi Royal
Project, Maerim District, Chiangmai Province

ไพรัช ทัพแสงศรี

ACADEMIC JOURNAL

UTTARADIT RAJABHAT UNIVERSITY
<http://research.uru.ac.th>

ความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก
โครงการหลวงหนองหอย อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

Knowledge and Practce of Farmers Producing Organic Vegetables
Who Were Members and Those Who Not Members of Nonghoi Royal
Project, Maerim District, Chiangmai Province

ไพรัช ทัพแสงศรี*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย ในอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่” 1) เพื่อศึกษา ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ ที่เป็นสมาชิก และไม่สมาชิกโครงการหลวงหนองหอย 2) เพื่อศึกษาความรู้ และการปฏิบัติ ของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย 3) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้และการปฏิบัติ ของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย 4) เพื่อศึกษาถึง ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ในการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย จำนวนประชากร 200 ราย การศึกษาความรู้ และการปฏิบัติ ของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย จากข้อคำถามทั้งหมด 20 ข้อ โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย มีความรู้ในระดับสูง และมีการปฏิบัติมาก ส่วนเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย มีความรู้ในระดับปานกลาง และมีการปฏิบัติปานกลาง การเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้และการปฏิบัติ ของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย การเปรียบเทียบความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกร พบว่าแตกต่างกันทั้งสองกลุ่ม โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ sig = .000 ปัญหาที่พบยังคงเป็นเรื่อง การจัดการศัตรูพืช และการจัดการผลผลิต

คำสำคัญ : ความรู้และการปฏิบัติ, ผักอินทรีย์

*หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาทรัพยากรชนบท มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Abstract

The objectives of this study were to: 1) explore socio - economic attributes of farmers growing organic vegetables who were and were not members of Nong Hoi Royal Project 2) explore knowledge and practice of the farmers; 3) compare the difference in knowledge and practice of the two groups of farmers; and 4) explore problems encountered and suggestions on organic vegetable growing of the farmers (200 persons). Regarding knowledge and practice of the 2 groups of informants based on 20 items of question, it was found that those who were members of Nong Hoi Royal Project had a high level of knowledge and practice For those who were not members of the Royal Project, it was found that they had a moderate level of knowledge and practice For knowledge and practice between the 2 groups of informants there was a statistically significant difference (sig = .000). pest/weed management and yield management were problems encountered.

Keywords: Knowledge and Practice, Producing Organic

บทนำ

ผักอินทรีย์ถือเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้บริโภคที่คำนึงถึงสุขภาพและความปลอดภัยในการรับประทาน จุดเด่นของผักอินทรีย์คือไม่มีการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตเนื่องจากระบบเกษตรอินทรีย์เป็นระบบการผลิตพืชที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สมดุลธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมีสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และฮอร์โมนต่างๆ ตลอดจนไม่ใช้พันธุ์พืชที่เกิดจากการตัดต่อสารพันธุกรรม เน้นการใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพในการปรับปรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อให้ต้นพืชมีความแข็งแรง สามารถต้านทานต่อโรคและแมลง ผลผลิตที่ได้จึงอุดมด้วยคุณค่าทางอาหารและปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง ทำให้ปลอดภัยทั้งผู้ผลิตผู้บริโภค และไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม (กรมวิชาการเกษตร, 2543:59)

มูลนิธิโครงการหลวงได้ตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและเห็นความสำคัญของผักอินทรีย์ดังกล่าว จึงเริ่มดำเนินโครงการนำร่องการปลูกผักอินทรีย์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกผักอินทรีย์แทนการปลูกผักแบบใช้สารเคมีซึ่งมีศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเข้าร่วมโครงการในปี 2545 จำนวน 6 ศูนย์ฯ คือ หนองหอย ปางดะ แม่แฮ ห้วยน้ำริน อ่างช้าง และ อินทนนท์

ดังนั้นผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย ในประเด็น “ความรู้และการปฏิบัติ” ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มและนำผลมาเปรียบเทียบกันระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่มว่ามีความรู้และการปฏิบัติมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาถึงความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ในครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษา ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ ที่เป็นสมาชิก และไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความรู้ และการปฏิบัติ ของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้และการปฏิบัติ ของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย ในอำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่
4. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ในการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ เลือกพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่
2. ขอบเขตด้านเนื้อหาศึกษาถึงความรู้และการปฏิบัติปลูกผักอินทรีย์ ของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่
3. ขอบเขตด้านประชากร คือ เกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย จำนวน 200 ราย
4. ขอบเขตด้านเวลาในการวิจัยครั้งนี้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 10 เดือน คือตั้งแต่เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2557 ถึงเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2558

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องความรู้และการปฏิบัติการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก โครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยกำหนดตัวแปรในการศึกษา 2 ตัวแปร คือ ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม

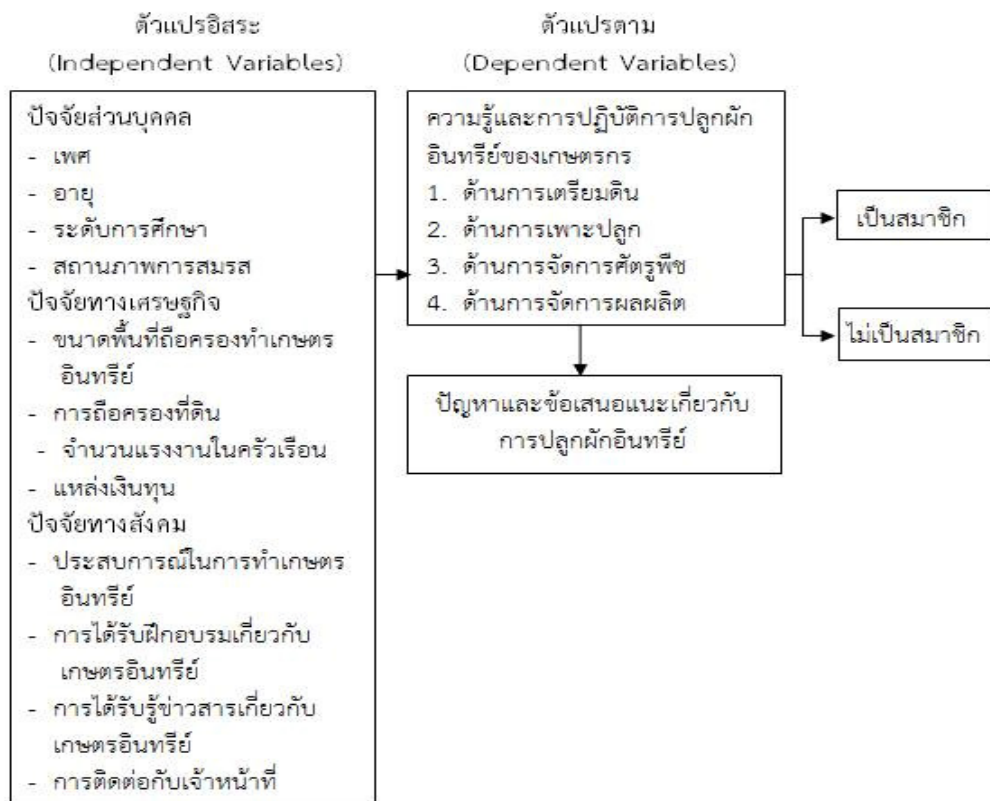
1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาและ สถานภาพการสมรสของเกษตรกร

1.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ขนาดพื้นที่ถือครองในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือนและภาวะหนี้สินในครัวเรือนเกษตรกร

1.3 ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์ การเข้าฝึกอบรม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและการดูงานด้านการเกษตรของเกษตรกร

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้และการปฏิบัติในการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก โครงการหลวงหนองหอย ประกอบด้วย 4 ด้านได้แก่ ด้านการเตรียมดิน ด้านการเพาะปลูก ด้านการจัดการศัตรูพืช และด้านการจัดการผลผลิตผักอินทรีย์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการค้นคว้าเอกสารต่างๆ พร้อมทั้งขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้ ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร ระดับความรู้และการปฏิบัติ ในการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

โดยที่ได้กำหนดวิธีการดังนี้ การสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจากประชากรทั้งหมด โดยที่กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตร Taro Yamane, 1973 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จากขนาดของกลุ่มประชากรทั้งหมด ซึ่งได้จำนวนตัวอย่าง 200 ราย คิดเป็นร้อยละ 49.39 ของประชากร โดยการใช้วิธีการสุ่มกระจายแบบง่าย (Simple random sampling) จากเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่จะรวบรวมโดยตรงในพื้นที่การศึกษา ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ โดยการสัมภาษณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การสัมภาษณ์ เกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารและเว็บไซต์ต่างๆ ในประเด็นของแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ แปลผล และสรุปผลงานวิจัย

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (SPSS for windows) และใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำเอาข้อมูลมาทำวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive) การวิเคราะห์พหุคูณถดถอย (Regression) และเปรียบเทียบระดับความรู้และการปฏิบัติเกษตรกรของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย (t-test)

1. วิเคราะห์ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ของเกษตรกรโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) เพื่ออธิบายข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยค่าสถิติร้อยละ (percentage) เพื่อแจกแจงความถี่และจัดลำดับ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (arithmetic means) เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อวัดการกระจาย ของผู้ให้ข้อมูล

2. การวิเคราะห์ระดับความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) เพื่ออธิบายข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยค่าสถิติร้อยละ (percentage) เพื่อแจกแจงความถี่และจัดลำดับ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (arithmetic means) เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อวัดการกระจาย นำค่าคะแนนเฉลี่ย (mean) แบ่งระดับความรู้ออกเป็น 3 ระดับ

3. คำนวณน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย (weight mean score) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลความรู้และการปฏิบัติการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้มาตรวัดอันดับ (rating scale) เป็นแบบสัมภาษณ์ ที่มีลักษณะการตอบเป็นการประเมินความมากน้อย ใช้มาตรวัดของ Likert

4. การวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression) เพื่อทดสอบสมมติฐานการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมกับความรู้และการปฏิบัติการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย ในอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

5. ใช้สถิติ t- test แบบอิสระจากกัน (Independent t- test) เพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยศึกษาเปรียบเทียบความรู้และการปฏิบัติการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย ในอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร

ผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า เกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการหลวงส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 43 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาภาคบังคับ ระดับประถมศึกษาตอนต้น และมีสถานภาพสมรส ส่วนเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย ส่วนใหญ่ก็เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 42 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาภาคบังคับ ระดับประถมศึกษาตอนต้น และมีสถานภาพสมรส

ผลการศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจพบว่า เกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการหลวง ส่วนใหญ่ มีที่ดินในการปลูกผักอินทรีย์ เฉลี่ย 8 ไร่ ส่วนมากเกษตรกรจะมีที่ดินในการปลูกผักอินทรีย์เป็นของตนเอง จำนวนแรงงานในครัวเรือนของเกษตรกรเฉลี่ยมี 2 คน สภาวะหนี้สินของเกษตรกร ส่วนใหญ่เกษตรกรจะมีการกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ส่วนเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย ส่วนใหญ่มีที่ดินในการปลูกผักอินทรีย์ เฉลี่ย 4 ไร่ ที่ดินในการปลูกผักอินทรีย์ส่วนใหญ่เป็นของตนเอง จำนวนแรงงานในครัวเรือนของเกษตรกรมี 2 คน สภาวะหนี้สินของ

เกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอยมีการกักเงินจาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและ
สหกรณ์การเกษตร

ผลการศึกษาปัจจัยลักษณะทางสังคมของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย
มีประสบการณ์ในการปลูกผักอินทรีย์ เฉลี่ย 5 ปี การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ 4 ครั้ง
ต่อปี การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกรได้รับจากเจ้าหน้าที่โครงการ
หลวงเป็นส่วนใหญ่ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่เกษตรกรมีการติดต่อบ่อยครั้ง เรื่องที่เกษตรกรไปติดต่อกับ
เจ้าหน้าที่โครงการหลวงเป็นเรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ส่วนเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิก
โครงการหลวงหนองหอย มีประสบการณ์ในการปลูกผักอินทรีย์ เฉลี่ย 3 ปี การได้รับการฝึกอบรม
เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ 2 ครั้งต่อปี การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรที่
ไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย เกษตรกรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่
การติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เกษตรกรได้มีการติดต่อบ้างเป็นบางครั้ง เรื่องที่ไปติดต่อเป็นเรื่องของ
การป้องกันกำจัดศัตรูพืช

2. ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

ผลการศึกษาระดับความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ พบว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการ
หลวงหนองหอย ร้อยละ 52.2 มีความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์อยู่ในระดับสูง คะแนนเฉลี่ย 13.72
คะแนน ส่วนเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวง ร้อยละ 78.6 มีความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์
อยู่ในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 10.73 คะแนน

3. การปฏิบัติในการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกร

การปฏิบัติในการปลูกผักอินทรีย์ ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย
พบว่าเกษตรกรได้มีการปฏิบัติในการปลูกผักอินทรีย์ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มี
ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติในการปลูกผักอินทรีย์มากที่สุดคือ ด้านการจัดการผลผลิต และด้านที่มีค่าเฉลี่ย
การปฏิบัติน้อยที่สุดคือ ด้านการเพาะปลูก ในประเด็นพบว่า ด้านการเตรียมดิน โดยรวมเกษตรกรได้
ปฏิบัติในปลูกผักอินทรีย์ในระดับมาก และในด้านการปฏิบัติในด้าน การกำจัดศัตรูพืชมีการปฏิบัติใน
ระดับมาก

ส่วนเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย การปฏิบัติในการปลูกผักอินทรีย์
พบว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติในการปลูกผักอินทรีย์ ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มี
การปฏิบัติมาก คือด้าน การเพาะปลูก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้านการเตรียมดิน
โดยรวมเกษตรกรมีการปฏิบัติในการปลูกผักอินทรีย์ในระดับปานกลาง โดยรวมการปฏิบัติ ด้านการ
ปฏิบัติ ด้านการกำจัดศัตรูพืชในระดับปานกลาง และในด้านการปฏิบัติในด้าน การจัดการผลผลิต มี
การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

4. การศึกษาเปรียบเทียบความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

การเปรียบเทียบความรู้ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย พบว่าความรู้ของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกัน ค่าเฉลี่ยความรู้ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย ($\bar{x}=13.72$) มีความแตกต่างกับเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่ไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย ค่าเฉลี่ย ความรู้ของเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย ($\bar{x}=10.73$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การเปรียบเทียบการปฏิบัติของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย พบว่าการปฏิบัติของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกัน ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย ($\bar{x}=3.98$) มีความแตกต่างกับเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่ไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติของเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย ($\bar{x}= 2.89$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้และการปฏิบัติ ของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

	เป็นสมาชิก		ไม่เป็นสมาชิก		t	sig
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
ความรู้	13.72	2.77	10.73	2.77	7.246 **	.000
การปฏิบัติ	3.98	.446	2.89	.334	17.661 **	.000

หมายเหตุ ** มีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่องความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปราย ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร

ข้อมูลพื้นฐานทางด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชายซึ่งสอดคล้องกับ ภาคภูมิ มีสุข (2555: 46) ได้ระบุว่าเพศชายเป็นหัวหน้าครอบครัวมีอำนาจในการตัดสินใจสูงกว่าเพศหญิงเมื่อมีกิจกรรมส่วนรวมใดๆ ในชุมชนหัวหน้าครอบครัวมักจะเข้าร่วมในกิจกรรมนั้น และยังสอดคล้องกับ ปัญญา หิรัญรัมย์ (2529: 185) ได้ระบุว่าเพศชายนั้นมี

ความเชื่อมั่นและมีเหตุผล หรือชอบตัดสินใจมากกว่าผู้หญิง มีอายุระหว่าง 46 – 55 ปี ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่มีอายุน้อย และอยู่ในวัยแรงงานหนุ่มสาว ส่วนใหญ่ได้อพยพเข้าไปศึกษาต่อในเมือง อีกทั้งยังเข้าไปรับจ้างใช้แรงงานในตัวเมือง ระดับการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาภาคบังคับซึ่งสอดคล้องกับ มงคล จินดาธรรม (2552: 54) ที่ระบุว่า สาเหตุที่ประชากรในชนบทมีการศึกษาหรือขาดมาตรฐานการศึกษา เนื่องจากว่าในชนบทเกษตรกรนั้น มักอยู่ห่างไกลความเจริญขาดแคลนสถานศึกษา รวมทั้งส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องรายได้ต่ำทำให้ไม่มีเงินเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่มีที่น้อยเนื่องจากบุตรหลานนั้นได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น ทำให้มีทางเลือกที่จะประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร สอดคล้องกับ เสน่ห์ ญาณสาร (2551) ได้ระบุสาเหตุของการลดของจำนวนแรงงานด้านการเกษตร ซึ่งได้แก่ ค่าแรงอาชีพอื่นนอกภาคการเกษตรสูงกว่า มีความแน่นอนกว่า ประกอบกับการทำงานด้านการเกษตรต้องตากแดด กรำฝน ใช้เวลาในการทำงานวันละ 8 ชั่วโมง ไม่มีความแน่นอน ทำให้ดูเป็นงานที่มียากลำบากมากกว่า สภาพะหนักสินเป็นอุปสรรคต่อการทำเกษตรอินทรีย์ สอดคล้องกับ ธันวาท จิตต์สงวน (2543) กล่าวว่า การทำเกษตรอินทรีย์ต้องใช้ระยะเวลา ถ้าเกษตรกรประสบกับภาวะหนักสินมาก จะส่งผลทำให้เกษตรกรขาดเงินทุนในการผลิตจากการศึกษาพบว่า การฝึกอบรม การดูงานด้านเกษตรอินทรีย์ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม สภาพการถือครองที่ดิน ขนาดการถือครองที่ดิน ขนาดพื้นที่ปลูกผักอินทรีย์ มีความสัมพันธ์กับความรู้และการปฏิบัติในการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกร ที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ตูลา อีริชิตมานันท์ (2522) เรื่องปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกพืชสามครั้งในเขตชลประทาน จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า การติดต่อกับเจ้าหน้าที่การเกษตรมีผลต่อการยอมรับการปลูกพืชสามครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมภพ เพชรรัตน์ (2523) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ ไม่ยอมรับเทคโนโลยีการเกษตรของเกษตรกรในโครงการปฏิบัติการพัฒนาสังคม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และขนาดพื้นที่ทำการเกษตรมีความสัมพันธ์กับการยอมรับ ไม่ยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรในโครงการปฏิบัติการพัฒนาสังคม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

2. ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

ระดับความรู้ในการปลูกผักอินทรีย์ ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย มีความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในระดับสูง ร้อยละ 52.2 ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่ไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย มีความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในระดับปานกลาง ร้อยละ 78.6 ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่โครงการหลวงในเรื่องการปลูกผักอินทรีย์ทั้งทางด้านเทคนิค วิธีการแก่ เกษตรกรที่เป็นสมาชิก

โครงการหลวงจึงมีความรู้และประสบการณ์ในการปลูกผักอินทรีย์มากกว่าเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวง จึงทำให้ความรู้ของเกษตรกรมีความต่างกัน

3. การปฏิบัติในการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกร

ระดับการปฏิบัติในการปลูกผักอินทรีย์ ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย มีการปฏิบัติในการปลูกผักอินทรีย์ เกษตรกรมีการปฏิบัติมาก เฉลี่ย 3.98 ส่วนเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงหนองหอย มีการมีการปฏิบัติในการปลูกผักอินทรีย์ เกษตรกรมีการปฏิบัติปานกลาง เฉลี่ย 2.90 การปฏิบัติในการปลูกผักอินทรีย์เกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการหลวงมีการปฏิบัติมากกว่าเนื่องจากเจ้าหน้าที่โครงการหลวงเอาใจใส่ดูแลในเรื่องการปฏิบัติในการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการหลวงส่วนเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงมีการปฏิบัติในการปลูกผักอินทรีย์ที่น้อยกว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการหลวงจึงทำให้การปฏิบัติของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวงแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ด้านความรู้เกษตรกรอินทรีย์ ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าถึงองค์ความรู้ที่ทันสมัยได้สะดวกรวดเร็วทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งเปิดช่องทางให้เกษตรกรได้ติดตามข่าวสารด้านเกษตรอินทรีย์จากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ไปสเตอร์ แผ่นพับ หอกระจายเสียง เป็นต้น รวมถึงการพัฒนาความรู้และศักยภาพของเกษตรกรโดยยึดเกษตรกรเป็นศูนย์กลาง

2. ด้านการปฏิบัติเกษตรกรอินทรีย์ ควรมีการส่งเสริมด้านเทคนิคและวิธีการในการทำเกษตรอินทรีย์ด้วยการสาธิตวิธีและสาธิตผล ในการให้ความรู้แก่เกษตรกรถึงข้อดีในวิธีการต่างๆ เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงที่สอดคล้องกับประเด็นด้านความรู้เกษตรกรอินทรีย์ในข้างต้น และสามารถสอบถามปัญหาได้เมื่อไม่เข้าใจหรือประสบกับปัญหาในสถานการณ์จริงที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง รวมถึงควรมีการออกตรวจเยี่ยมแปลงปลูกผักของเกษตรกรหลังจากได้มีการฝึกอบรมให้ความรู้และการปฏิบัติไปแล้ว เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในภูมิภาคต่างๆ และหาแนวทางการผลิตที่เหมาะสมสอดคล้อง กับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรตามภูมิภาคนั้นๆ

2. ควรศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรในการผลิตพืชชนิดต่างๆ ในระบบอินทรีย์โดยพิจารณาตัวแปรอื่นๆ ให้มากขึ้น

3. ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ และผลกระทบ จากการดำเนินงานส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์โดยโครงการหลวง ทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคม

4. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกรในการผลิตพืชในระบบอินทรีย์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร. 2543. **มาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ:

กรมวิชาการ เกษตร.

ตุลา ชีรชุตติมานันท์.2522. **ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการยอมรับการ ปลูกพืชสามครั้งในเขตชลประทาน จังหวัดเพชรบุรี**. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธันวา จิตต์สงวน. 2550. “**หลักการเกษตรอินทรีย์: เกษตรแห่งวิถีธรรมชาติ**”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.greennetorganic.com> (12 ตุลาคม2557).

ปัญญา หิรัญรัมย์. 2559. **ความรู้พื้นฐานการส่งเสริมการเกษตร**. กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย

มงคล จินดาธรรม. 2552. **การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน ในเขตอำเภอสันป่าตองจังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

สมภพ เพชรรัตน์. 2523. **ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ ไม่ยอมรับเทคโนโลยีการเกษตรของเกษตรกรในโครงการปฏิบัติการพัฒนาสังคม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง**. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เสนห์ ญาณสาร. 2551. **ภูมิศาสตร์เกษตร**. เชียงใหม่. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Yamane, Taro. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd edition. New York: Harper and Row.